

**SEKSUALNI DELIKTI KAO
OBLIK ZLOČINA PROTIV
ČOVJEČNOSTI**

“This material is completely or partly financed by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) and Kvinna till Kvinna. Sida and Kvinna till Kvinna does not necessarily agree with the opinions expressed. The author alone is responsible for the content.”

KVINNA
KVINNA

 Sweden
Sverige

„Ovaj materijal potpuno ili djelimično finansira švedska međunarodna Agencija za razvoj i saradnju (Sida) i Kvinna till Kvinna. Sida i Kvinna till Kvinna ne moraju se neminovno slagati sa mišljenjima iznesenim u publikaciji. Za sadržaj je odgovoran sam autor/ica.“

SEKSUALNI DELIKTI KAO OBLIK ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

Sažetak: Autor u radu obrađuje problematiku posebnog oblika zločina protiv čovječnosti koji se odnosi na povredu spolnog integriteta. Primarni cilj rada je teorijska razrada pojedinih oblika zločina protiv čovječnosti, ukazivanje na njihove osnovne komponente, kao i rasprava o problemima njihovih definicija koje se provlače kroz čitav niz međunarodnih dokumenata, ali i prikaz stavova zauzetih od strane međunarodnih sudišta. Autor rada se bavi analizom odredaba Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda, pojašnjenjima iznijetim u Elementima zločina, kao i kraćim osvrtom na odredbe Statuta Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i vojnih tribunala nastalin nakon Drugog svjetskog rata.

Ključne riječi: zločin protiv čovječnosti, silovanje, seksualno ropstvo, prinudna prostitucija, prisilna trudnoća, prisilna sterilizacija.

1. UVOD

Zločin protiv čovječnosti predstavlja najteži zločin protiv međunarodnog prava. On je već sredinom XIX i početkom XX vijeka prepoznat kao neprihvatljivo ponašanje za vrijeme oružanog sukoba od strane međunarodne zajednice.² Radi se o takvom krivičnom djelu kojim se obuhvata krivičnopravna zaštita čitavog niza temeljnih vrijednosti čovječanstva, odnosno vrijeđa temeljna ljudska prava i slobode koja su zagarantovana sijasetom međunarodnih propisa. Zločin protiv čovječnosti kao takav se prvi put spominje u zajedničkoj deklaraciji vlada Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske i Ruske Carevine 1915. godine (kojom se konstatuje odgovornost turskih vlasti za zločine nad armenskim civilima),³ a prepoznat kao međunarodno krivično djelo tek u Povelji/Statutu Međunarodnog vojnog tribunala u Nürnbergu (u daljem tekstu: Statut MVTN), a zatim i u Povelji/Statutu Međunarodnog vojnog tribunala za Daleki istok u Tokiju (u daljem

---

¹ Student Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, filip.novakovic@student.pf.unibl.org.

² U međunarodnim sporazumima iz tog preioda (npr. Sporazum o prijateljskim odnosima između Kraljevine Pruske i Rajnskog saveza, Oxfordska uputstva, Briselska deklaracija) ističe se zabrana zlostavljanja žena i djece u oružanim sukobima i daje međunarodni okvir za unutrašnje uređivanje krivičnog prava po ovom pitanju. S druge strane, Lieberov kodeks (uputstva koja je sastavio Franz Lieber, a koja je, u vidu internog akta, kao Opšte naređenje br. 10 vojnicima oružanih snaga Unije potpisao predsjednik SAD Abraham Lincoln) predstavlja prvi akt koji inkriminiše seksualne delikte za vrijeme rata. Vid. Cherif Bassiouni, M., *Crimes Against Humanity, Historical Evolution and Contemporary Application*, Cambridge University Press, New York, 2011, pp. 425-428.

³ Ambos, K., *Treaties on International Criminal Law, Volume II: The Crimes and Sentencing*, Oxford University Press, Oxford, 2014, p. 46.

tesktu: Statut MVTT).⁴ Danas predstavlja zločin po međunarodnom pravu jer se njime napada cijeli spektar vrijednosti koje su karakteristične za čovječanstvo kao cjelinu, odnosno one koje se smatraju opštehumanim vrijednostima.

Seksualno nasilje počinjeno u okviru međunarodnih zločina pojava je koja zaslužuje najoštriju osudu, kako društvenu tako i pravnu. Nekoliko faktora upućuje na posebnu dimenziju takvog seksualnog nasilja i na njegovu različitost u odnosu na seksualno nasilje počinjeno u mirna vremena. Ti faktori su upotreba seksualnog nasilja kao oružja rata, masovnost seksualnog nasilja počinjenog u okviru međunarodnih zločina i specifičnost situacija u kojima dolazi do počinjenja takvog nasilja. Svaki od tih faktora zasebno, kao i svi zajedno, ukazuju na važnost inkriminacije svih oblika seksualnog nasilja na međunarodnom nivou.

Od samog početka sukoba na prostoru bivše Jugoslavije izvještaji o divljačkom i često otvorenom seksualnom nasilju nad ženama i muškarcima podstaknuli su snažnu podršku istraživanju i procesuiranju tih zločina. Popraćeni opisom brutalnih likvidacija, uništenja domova i drugih rasprostranjenih oblika nasilja, izvještaji o seksualnom nasilju izazvali su do tada neviđenu pažnju svjetske javnosti i uticali na osnivanje i na mandat Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, te utrli put prvim istragama, ali i ozbiljnijim istraživanjima ovog fenomena.

2. ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI

Kao što je već napomenuto, zločin protiv čovječnosti od svršetka Drugog svjetskog rata prepoznat je kao međunarodni zločin. Od tada pa do danas možemo kazati da je prošao kroz određeni evolucijski proces. Njegova definicija se usložnjavala, kao i oblici radnje izvršenja.⁵ Isprva, u Statutu MVTN i Statutu MVTT se navodilo da zločin protiv čovječnosti jeste: ubistvo, istrebljenje, porobljavanje, deportacija i ostala krivična djela protiv bilo kojeg civilnog stanovništva prije ili za vrijeme rata ili proganjanje na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi u izvršenju ili u vezi bilo kojeg zločina koji spada u nadležnost Tribunala, bez obzira da li se time vrše povrede zakona one zemlje u kojoj su zločini izvršeni.⁶ Prethodno esejski napisana norma poslužila je kao dobar osnov za dalji razvoj ove inkriminacije, te su je kao takav preuzeli i drugi statuti međunarodnih *ad hoc* tribunala (Međunarodni tribunal za bivšu Jugoslaviju, Međunarodni

---

⁴ Vid. Ignjatović, Đ., „Zločini protiv čovječnosti“, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, vol. 2-3/2001, str. 43-59.

⁵ Naročiti doprinos ovome je dala jurisprudencija i sudska praksa.

⁶ Art. 6 (c), Charter of the International Military Tribunal, Art. 5 (c), Charter of the International Military Tribunal for the Far East. Tekst u oba dokumenta je identičan jer su se pisci Statuta MVTT bazirali na Statutu MVTN. Vid. šire Marković, I., „Zločin protiv čovječnosti“, *Krivična djela protiv čovječnosti, Normativno i stvarno*, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015, str. 142 i Heller, K. J., *The Nuremberg Military Tribunals and the Origin of International Criminal Law*, Oxford University Press, Oxford, 2011, pp. 231-250.

tribunal za Ruandu, Specijalni sud za Sijera Leone), ali i Statut Međunarodnog krivičnog suda, kao prvog stalnog međunarodnog krivičnog sudišta.⁷

Ovim zločinom obuhvaćena su sva ona krivična djela (ili bolje rečeno sve one radnje koje imaju karakteristike pojedinačnih krivičnih djela) koja vrijeđaju najznačajnija dobra svakog pojedinca, a u prvome redu to je njegovo pravo na postojanje, odnosno pravo na život, zatim njegovu slobodu, fizički i psihički integritet, njegovo zdravlje, dostojanstvo itd. Bez obzira na to što se u svim zemljama svijeta radnje koje napadaju navedena dobra mogu prepoznati kao krivična djela (dakle, inkriminisana su kao takva), postavilo se pitanje, zašto je na to bio potreban i međunarodni odgovor? Poučeni iskustvima ne samo Drugog, nego i Prvog svjetskog rata, međunarodna zajednica je shvatila da mora nešto učiniti kako bi skrenula pažnju na strahote koje oružani sukobi nose sa sobom. Kako rat iz čovjeka (u ne malom broju slučajeva) izvlači ono najgore na površinu (što biva dvaput gore ukoliko zvanična državna vlast ili neka politička organizacija podržava takva ponašanja), međunarodna zajednica je odlučila odgovoriti na taj način što će formirati međunarodne mehanizme za sankcionisanje tih lica. Danas, sve države svijeta (manje ili više) okupljeni su oko istih vrijednosti, a to su: očuvanje mira, sigurnost i zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda. Zločin protiv čovječnosti upravo vrijeđa ta dobra oko kojih se okuplja cijelo čovječanstvo. Zato je ovo krivično djelo uporeno ne samo protiv direktne žrtve, nego i protiv čovječanstva u cjelini. Njime se krši čitav niz međunarodnih propisa, ali i principa, te moralnih normi čovječanstva, sa naročitom dozom okrutnosti i nehumanosti.⁸

Zločin protiv čovječnosti ima mnoštvo alternativno postavljenih (oblika) radnji izvršenja, koja, u principu, svaka za sebe predstavlja zasebno krivično djelo (npr. ubistvo, mučenje, silovanje, otmica i druga), a preduzete su kao dio širokog, odnosno rasprostranjenog napada na bilo koje civilno stanovništvo, što predstavlja njegovu objektivnu komponentu.⁹ Ipak, da bi postojao ovaj međunarodni zločin, neophodno je da postoji i subjektivna komponenta, što je u ovom slučaju odnos učinioca prema djelu koje vrši, odnosno njegovo znanje (svijest) da se krivično djelo vrši u sklopu širokog ili sistematskog napada na (bilo koje) civilno stanovništvo.¹⁰

---

⁷ Vid. šire Simović, M. N., Blagojević, M., Simović, V. M., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 2013, str. 208-211, Jovašević, D., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 2011, str. 219-220 i Stojanović, Z., *Međunarodno krivično pravo*, Pravna knjiga, Beograd, 2016, str. 109-111.

⁸ Vid. šire Marković, I., „Zločin protiv čovječnosti u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 32(2010), 31/32, str. 149, Babić, M., „Genocid i zločin protiv čovječnosti – najteži zločini iz međunarodnog krivičnog prava“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, XXVII-XXVIII(2006), str. 396-398, Simović, M. N., Blagojević, M., *Međunarodno krivično pravo*, Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“, Banja Luka, 2007, str. 130-135 i Munivrana Vajda, M., „Međunarodni zločini prema novom kaznenom zakonu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(2012), 2, str. 819-842.

⁹ Međunarodni zločini se sastoje iz dva elementa: objektivnog (*actus reus*) i subjektivnog (*mens rea*). Ovakva podjela nastala je usljed odlučujućeg uticaja anglosaksonskog prava na međunarodno krivično pravo.

¹⁰ Škulić, M., *Međunarodni krivični sud, Nadležnost i postupak*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2005, str. 254. Vid. šire Jovašević, D., „Zločin protiv čovječnosti u međunarodnom i krivičnom pravu Republike Srbije“, *Vojno delo*, 65(2013), 1, str. 115-132, Blagojević, M., „Razvoj inkriminacije zločin protiv čovječnosti“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 37(2015), 37, str. 309-335, Jovašević, D., Ikanović, V., *Međunarodno krivično pravo*, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka, 2015, str. 177-178 i Babić, M., „Razvoj i sadašnje stanje zakonske regulative krivičnih djela protiv međunarodnog prava u krivičnom zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini“, *Srpska pravna misao*, 41(2007), 41, str. 41.

Mi se nećemo dalje baviti pitanjima svih oblika radnje izvršenja zločina protiv čovječnosti, nego samo onima relevantnim za ovaj rad, a to su sve one radnje koje predstavljaju seksualne delikte.

3. SEKSUALNI DELIKTI KAO OBLIK ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

Napad na tjelesni integritet, odnosno radnje koje predstavljaju seksualno nasilje nad pasivnim subjektom (žrtvom), predviđen je kao oblik zločina protiv čovječnosti u Rimskom statutu Međunarodnog krivičnog suda gdje se navodi da ukoliko neko u sklopu rasprostranjenog ili sistematskog napada uperenog protiv bilo kog civilnog stanovništva, uz znanje za takav napad,¹¹ izvrši čin silovanja, odvođenja u seksualno ropstvo, prinudne prostitucije, prisilne trudnoće, prisilne sterilizacije ili bilo koji drugi oblik seksualnog nasilja usporedive težine.¹² Tako, po Rimskom statutu, poznajemo sljedeće seksualne delikte koji su predviđeni kao oblik zločina protiv čovječnosti: (i) silovanje, (ii) seksualno ropstvo, (iii) prinudnu prostituciju, (iv) prisilnu trudnoću, (v) prisilnu sterilizaciju (vi) druge oblike seksualnog nasilja usporedive težine. Ova materijalna i nedovoljno određena odredba Rimskog statuta proširena je i dodatno pojašnjenja u Elementima zločina (*Elements of crimes*, u daljem tekstu: Elementi).

3.1. Silovanje

Silovanje kao oblik zločina protiv čovječnosti, u smislu Elementa, postoji kada učinilac izvrši invaziju (upad, prodor) u tijelo pasivnog subjekta (osobe)¹³ ponašanjem koje je rezultiralo penetracijom, ma koliko ono bilo neznatano, bilo kojeg dijela tijela žrtve ili učinioca sa spolnim organom, analnog ili genitalnog otvora žrtve bilo kojim predmetom ili bilo kojim drugim dijelom tijela. Ta invazija treba biti počinjena silom, prijetnjom silom ili prinudom koja može biti uzrokovana strahom od upotrebe sile, zatvaranja ili lišavanja slobode, psihičkog ugnjetavanja ili zloupotrebe moći, prema toj ili drugoj osobi osobi, ili iskorištenjem prisilnog okruženja (okruženja prinude),¹⁴ ili je ovo učinjeno protiv osobe koja je nesposobna dati istinski

---

¹¹ Za pojam znanja kao subjektivnog elementa zločina protiv čovječnosti vid. šire Ševo, O., „Pojam znanja kao subjektivnog elementa kod krivičnog dela zločin protiv čovječnosti“, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, 2/2021, str. 310-331 i Babić, *op. cit.* u bilj. 10, str. 42.

¹² Art. 7/1(g), Rome Statute of the International Criminal Court. Seksualno nasilje nad civilnim stanovništvom prilikom oružanih sukoba bilo koje vrste je redovna pojava, počev od prvih sukoba od prije nekoliko milenija, pa do danas. Ono se smatralo sredstvom za izgradnju morala vojnika ili drugih učesnika u sukobu, praktikovalo se kao jedan od vidova taktičkog pristupa borbi, kao nagrada vojnicima, ali, ponajviše, kao sredstvo za terorisanje civilnog stanovništva. Babić, M., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2021, str. 156. Vid. šire Ignjatović, A., „Krivičnopravna zaštita života, zdravlja i telesnog integriteta civilnog stanovništva u ratu“, *Vojno delo*, 50(1998), 1, str. 92-106.

¹³ Rimski statut, ali i Elementi sadrže rodno neutralni pojam osoba (*person*), što implicira da žrtva ovog zločina mogu biti pripadnici oba spola.

¹⁴ Pravni pisci navode da konstrukcija „iskorištavanje okruženja prinude“ u teoriji i praksi stvara najveću zabunu. Postavlja se pitanje: šta predstavlja pojam „okruženje prinude“? Naime, odgovor na to pitanje možemo pronaći u

pristanak.¹⁵ Elementi, dakle, zahtjevaju ostvarenje dvije stavke: (i) fizičku invaziju na bilo koji dio tijela žrtve (penetracija) i (ii) silu/prinudu. Pri čemu nam prva govori o faktičkom (objektivnom) ponašanju učinioca djela, a drugi na nedostatak volje pasivnog subjekta. Svaki prisilni prodor, bilo u klasičnom smislu (kao prisilno spolno opštenje, što znači prodiranje muškog spolnog organa u rodnicu usljed upotrebe sile ili prinude) ili u bilo kojem drugom smislu (umetanje spolnog organa učinioca u druge tjelesne šupljine, oralni i analni prodor, ili umetanje drugih dijelova tijela učinioca ili predmeta u rodnicu ili anus) je pokriveno. Drugim riječima, svaka penetracija koja uključuje spolne organe može predstavljati silovanje, ali nije obuhvaćeno seksualno ponašanje koje nije dovoljno za penetraciju. Smatra se da je ovo shvatanje razrađeno primarno jurisprudencijom MKSJ i MKSR.¹⁶ Nedvosmisleno je da ovaj zločin narušava tjelesnu (seksualnu) autonomiju pasivnog subjekta, ali pitanje koje pojedini autori postavljaju odnosi se na sami pristanak? Da li je on uopšte moguć? Naime, pravna teorija, ali i sudska praksa stoje na stanovištu da za vrijeme oružanog sukoba nije moguće dati „istinski pristanak“. Time su pojedini autori, ali i međunarodna sudišta, usvojili princip presumpcije nepristanka (*presumption of non-consent*), što bi značilo da odbrana u konkretnom slučaju treba dokazati da je (istinskog) pristanka zaista bilo.¹⁷

3.2. Seksualno ropstvo

---

odgovoru na pitanje koja je najmanja količina prinude koja je potrebna da bi došlo do izvršenja krivičnog djela silovanja. Ševo, O., „Definicija silovanja u međunarodnom krivičnom pravu“, *Srpska pravna misao*, 23(2017), 50, 233. Vid. šire Babić, M., Marković, I., *Krivično pravo, Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2009, str. 111-114. Međutim, moramo obratiti pažnju da opšti kontekst događaja (bilo da se radi npr. o ratnom stanju (proglašenom ili neproglašenom), o neposrednoj ratnoj opasnosti, području ratnih dejstava, djelovanju snaga neprijatelja iza linije bojišta i drugo), kao i ratna psihoza ima određeno dejstvo na učenje krivičnog djela, jer kontekst rađa okolnosti, a okolnosti uslovljavaju zločin.

¹⁵ Para. 1-2 EC, <https://www.icc-cpi.int/resource-library/Documents/ElementsOfCrimesEng.pdf>, pristupljeno 31.10.2021. godine. Vid. šire Beganović, D., „Crimes of Consent: Role of Element of Consent in Defining a Crime of Rape in International Criminal Law“, *Pravnik, Časopis za pravna i društvena pitanja*, 52/1(2018), 104, pp. 100-102. Kada se govori o „osobi koja ne može dati istinski pristanak“, misli se na osobu koja je duševno bolesna, nedovoljno duševno razvijena ili pati od neke druge duševne poremećenosti ili se nalazi u nemoćnom stanju usljed čega nije sposobna davati bilo kakav otpor.

¹⁶ Ambos, *op. cit.*, pp. 95-96. Vid. šire P. Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review*, 54/3(2013), pp. 1207-1237.

¹⁷ Vid. Triffterer, O., Ambos, K., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Third Edition*, Beck/Hart/Nomos, Bloomsbury Publishing, London, 2016, pp. 448-449 i *Prosecutor v. Furundžija*, IT-95-17/1-T, Judgement, Trial Chamber, 10 December 1998, para. 271. Vid. šire Fabijanić Gagro, S., „The Crime of Rape in the ICTY’s and ICTR’s Case-Law“, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(2010), 3, pp. 1309-1334 i Ellis, M., „Breaking the Silence: Rape as an International Crime“, *Case Western Reserve Journal of International Law*, 38/2006-2007, 2, pp. 225-247. Ovo pitanje također isključuje kako stvarnu (*mistake of fact*), tako i pravnu zabludu (*mistake of law*). Dakle, odbrana se ne može pozivati na ova dva osnova isključenja krivnje (krivične odgovornosti), odnosno kod silovanja kao oblika zločina protiv čovječnosti ne postoji mogućnost pogrešne predstave o nekoj stvarnoj okolnosti (npr. učinilac je mislio da je žrtva dala svoj pristanak) ili još gore, u drugom slučaju, da učinilac nije bio upoznat sa tim da je određeno ponašanje krivično djelo (npr. mislio je da kao vojnik polaže pravo na seksualni napad u oružanom sukobu).

Seksualno ropstvo predstavlja poseban oblik porobljavanja, ali i zaseban oblik radnje izvršenja zločina protiv čovječnosti koji je kao takav prepoznat u članu 7/1(c) Rimskog statuta. Elementima je ono definisano kao djelo u kome je učinilac vršio bilo koju ili sve ovlasti, koje se odnose na pravo vlasništva, nad jednom ili više osoba (npr. kupovina, prodaja, posuđivanje, razmjena i drugo), te prouzrokovao da te osobe učestvuju u jednoj ili više radnji spolne prirode.¹⁸ Dakle, kao i slučajevima „običnog“ krivičnog djela porobljavanja, lišavanje slobode drugog lica predstavlja jedan od značajnih elemenata. Pored lišavanja slobode, značajan element predstavlja takvo ponašanje učinioca djela prema osobi lišenoj slobode kao prema stvari, odnosno on prema toj osobi faktički vrši sva prava koja bi vršio i prema stvarima (već pomenuta kupovina, prodaja, upotreba i mnoge druge radnje koje nisu decidno navedene u Elementima, te teorija i praksa stoje na stanovištu da se radi o svim stvarnim pravima). No, mnogo značajniji element jeste onaj koji se odnosi na napad na žrtvinu tjelesnu (seksulanu) autonomiju.¹⁹ Forme seksualnog ropstva su različite, no u praksi najčešće možemo vidjeti: zatočenje žena u tzv. logore za silovanje,²⁰ seksualno zlostavljanje u tzv. utješnim stanicama (ili sobama za opuštanje, kao što je to činila japanska vojska u Drugom svjetskom ratu),²¹ prinudni (ali i privremeni brakovi) brakovi sa vojnicima tokom (da li?) oružanog sukoba (u kojem se slučaju ponaša prema ženama kao prema stvarima)²² i slično.

3.3. Prinudna prostitucija

Elementima, konkretno članom 7/1(g)-3, pobliže je pojašnjena **prinudna prostitucija** kao oblik zločina protiv čovječnosti. Naime, ovaj dokument prinudnu prostituciju objašnjava na sljedeći način: učinilac je natjerao jednu ili više osoba da sudjeluju u jednoj ili više radnji seksualne prirode upotrebom sile, prijetnjom da će upotijebiti silu ili prisilom (poput one koja je uzrokovana strahom od nasilja, prisile, pritvora ili drugog lišenja slobode, psihičkog ugnjetavanja ili zlouporabe moći, bilo protiv te osobe ili njemu bliske osobe) ili je to učinio koristeći se prisilnom okolinom (oružanim sukobom) ili je iskoristio nesposobnost ili nemoć osobe koja nije mogla dati istinski pristanak. Prethodno navedeno uočavamo kao primarni oblik. S druge strane, ovo krivično djelo će biti također izvršeno ukoliko je učinilac djela ili druga osoba stekla ili je očekivala određenu novčanu dobit i drugu osobu koja bi bila predana u zamjenu ili u vezi sa radnjama seksualne prirode.²³ Prvi element čini jednu dosta široku definiciju koja se odnosi na upotrebljavanje prinude od strane jedne osobe, kako bi druga osoba sudjelovanja u seksualnim činovima bilo koje prirode protivno njezinoj volji. Drugi element se

---

¹⁸ Art. 7/1(g)-2 of the EC.

¹⁹ Vid. Ambose, *op. cit.*, p. 99.

²⁰ *Prosecutor v. Gagović et al.* ('Foča'), No. IT-96-23, Initial Indictment, 18 June 1996, paras. 1.5, 4.8.

²¹ Vid. Škulić, *op. cit.*, 262-263 i *Prosecutor v. Kunarac et al.*, No. IT-96-23-T & IT-96-23/1-T, 12 June 2002, para. 744.

²² *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo Chui*, No. ICC-01/04-01/07-717, 7 March 2007, para. 431.

²³ Usp. za ratne zločine Art. 8(2)(b)(xiii)-3 i 8(2)(e)(vi)-3 of the RS.

odnosi na očekivanja učinica djela, to jest, nada da će steći finansijsku dobit ili dobiti odgovarajući protivuslugu. Dakle, seksualno ponašanje nije inicirano od strane direktnog učesnika u seksualnom činu, nego od drugog lica. Ovaj oblik zločina protiv čovječnosti razlikuje se od seksualnog ropstva po tome što obuhvata one situacije u kojima nedostaju određeni uslovi ropstva (ponašanje prema pasivnom subjektu kao prema stvari). Smatra se da prinudna prostitucija sadrži i element kontinuiteta, iz razloga što se ne mora sastojati od samo jednog čina spolnog karaktera (te je to razlog što je nerijetko klasifikuju kao produženo krivično djelo).²⁴

3.4. Prisilna trudnoća

Rimski statut, u članu 7(2)(f), prepoznaje *prisilnu trudnoću* (ili iznuđenu trudnoću) kao oblik radnje izvršenja zločina protiv čovječnosti, a Elementi ga nadopunjuju i određuju kao protivpravno zatvaranje žene koja je prisilno ostala trudna sa namjerom da se utiče na etnički sastav bilo kojeg stanovništva ili da se izvrše druga teška kršenja međunarodnog prava. Odnosno, učinilac ovog krivičnog djela je zatvorio jednu ili više prisilno zatrudnjelih žena sa namjerom da se utiče na etnički sastav stanovništva ili izvršio druge teške povrede međunarodnog prava. Ovo djelo obuhvata i prisilnu oplodnju (trudnoća kao posljedica silovanja ili nezakonitog medicinskog postupka), kao i prisilno majčinstvo (prisilno nošenje trudnoće). Protivpravno zatvaranje u smislu Elemenata jeste svaki oblik fizičkog lišenja slobode protivan međunarodnom pravu i međunarodnim pravnim standardima.²⁵ Sila koja se koristi kako bi se žrtva dovela u bremenito stanje ne mora uvijek zahtjevati neki oblik nasilja, ali uključuje bilo koji oblik prisile. Ono što je najznačajnije jeste svakako namjera učinioca koja se odnosi na uticaj na etnički sastav stanovništva ili na druga teška kršenja međunarodnog prava. U smislu ovog krivičnog djela to se tumači kao posebna vrsta namjere (*dolus specialis*), pri čemu se misli na određeni „višak namjere“, što je znatno širi pojam od klasičnog *actus reus*-a, a koji se odnosi upravo na cilj da dođe do promjene u etničkom sastavu stanovništva.²⁶ Interesatno je to da ovaj zločin može biti počinjen samo prema ženama (iako su autori Rimskog statusa i Elemenata koristili rodno neutralne termine).²⁷ Većina autora je saglasna da se pod konstrukcijom „ostala teška kršenja međunarodnog prava“ podvodi genocid, druge oblike zločina protiv čovječnosti i ratne zločine. Trebalo bi napomenuti da kod ovog djela postoje određene rezerve. Naime, ova definicija ne smije imati uticaja na nacionalne zakone vezane za trudnoću te se na neki drugi, ali sličan, način ne smije tumačiti. U suprotnom bismo imali situaciju da zločin protiv čovječnosti vrši zvanična vlada ukoliko u zemlji postoje zakoni koji zabranjuju protivprirodan prekid trudnoće (bilo o određenoj fazi ili tokom cijele trudnoće).²⁸ Dakle, ne smije se dogoditi situacija

²⁴ Vid. Triffterer, Ambos, *op. cit.*, pp. 154, 206-208, 214-216.

²⁵ Vid. Ambos, *op. cit.*, p. 102 i Škulić, *op. cit.*, str. 264. Vid. šire Ikanović, V., Jovašević, D., Zločin protiv čovečnosti u međunarodnom pravu i krivičnom pravu BiH“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 36(2014), 36, str. 128.

²⁶ Vid. Cassese, A., *The Oxford Companion to International Criminal Justice*, Oxford University Press, New York, 2009, pp. 77, 287, 513-514, 519.

²⁷ Triffterer, Ambos, *op. cit.*, p. 483.

²⁸ Simović, Blagojević, Simović, *op. cit.*, str. 219.

da se pod krinkom „borbe protiv prisilne trudnoće“ promiče politika protivprirodnog prekida trudnoće, odnosno abortusa. Autori smatraju da nema istorijskog presedana kod ovog krivičnog djela.²⁹

3.5. Prisilna sterilizacija

Prisilna sterilizacija kao oblik zločina protiv čovječnosti u smislu Elemenata predstavlja lišavanje pasivnog subjekta njegovih reproduktivnih sposobnosti, te da se to ostvaruje adekvatnim zahvatima na biološkim elementima njegovog reproduktivnog sistema, a primarno na njegovim spolnim organima.³⁰ Dakle, učinilac ovog krivičnog djela je jednu ili više osoba lišio biološke reproduktivne sposobnosti, a to se poanašanje ne može opravdati niti medicinskim niti bolničkim ili drugim liječenjem, a provodi se protivno pristanku žrtve.³¹ Klasični primjeri ovog zločina su politika „rasne higijene“ i medicinski eksperimenti na zatvorenicima, koje je prakticao nacistički režim. Prisilu u ovom slučaju treba shvatiti u smislu prethodnih oblika seksualnog nasilja. Pored dva osnovna elementa svakog oblika zločina čovječnosti moraju biti kumulativno ispunjene sljedeće pretpostavke: (1) oduzimanje biološke reproduktivne sposobnosti pasivnom subjektu, (2) nepostojanje legalnog osnova za takvo oduzimanje biološke reproduktivne sposobnosti (a koja se ogleda u nepostojanju medicinske nužnosti, odnosno ne postoje razlozi medicinskog liječenja lica) i (3) nedostatak pristanka pasivnog subjekta.³²

3.6. Drugi oblici seksualnog nasilja usporedive težine

Bilo koji drugi oblik seksualnog nasilja usporedive težine, kako je to navedeno u članu 7(1)(g) Rimskog statuta, jasno pokazuje da lista oblika seksualnog nasilja definitivno nije iscrpna. Elementi to određuju na sljedeći način: učinilac je izvršio djelo seksualne prirode protiv jedne ili više osoba ili je tu osobu (ili osobe) prisilio na radnju seksualne prirode, prijetnjom silom ili prisilom, poput one uzrokovane strahom od nasilja, prisile, pritvora (ili drugog lišenja slobode), psihičkog ugnjetavanja ili zloupotrebe ovlaštenja, protiv te osobe ili osoba ili druge osobe (njemu bliske), ili je to učinio korištenjem okruženja prisile ili je to učinio protiv osobe koja ne može dati istinski pristanak.³³ Ova definicija je široka i, mnogi kažu, poprilično neprecizna, što je razlog zbog koga se postavlja pitanje pravne sigurnosti, ali i granica ove inkriminacije. Ono što je kristalno jasno jeste to da ova definicija uključuje ponašanje koje se

---

²⁹ Vid. De Bouwer, A. M., *Supranational Criminal Prosecution of Sexual Violence, The ICC and the Practice of the ICTY and the ICTR*, Intersentia, Antwerp – Oxford, 2005, pp. 143 ff.

³⁰ Škulić, *op. cit.*, str. 264.

³¹ Art. 7(1)(g)-5 RS and EC.

³² Vid. šire Škulić, *op. cit.*, str. 264 i Ambos, *op. cit.*, pp. 102-103.

³³ Usp. za ratne zločine čl. 8(2)(b)(xxii)-6 i 8(2)(e)(vi)-6.

može podvesti pod neku klauzulu drugog nehumanog djela.³⁴ Pravni pisci smatraju da je kod konkretnog oblika neophodno restriktivno tumačenje vođeno specifičnim oblicima seksualnog nasilja.³⁵ Bilo koji drugi oblik seksualnog nasilja, u smislu Rimskog statuta i Elemenata treba biti usporedive težine u odnosu na druge oblike seksualnog nasilja koji su prepoznati kao oblik zločina protiv čovječnosti. Ovdje praksa uvodi jedan objektivni test je koji uvodi minimalni prag (usporedive) težine i time isključuje manje oblike seksualnog nasilja (koji ionako mogu biti obuhvaćeni implicitnim inkriminacijama, odnosno drugim zločinima protiv čovječnosti).³⁶ Praktično pitanje koja se ovdje može postaviti jeste, npr. da li seksualno nasilje zahtjeva izričiti fizički kontakt. Kao očiti primjer se uzima slučaj *Akayesu*,³⁷ gdje su osobe vršila tjelesne vježbe nagi pred gomilom, što je sud podveo pod „seksualno nasilje usporedive težine“.³⁸ Smatra se da takva djela u svakom slučaju predstavljaju povredu dostojanstva i mogu biti kažnjena kao takva.³⁹ Prema Elementima, seksualni čin mogao bi izvršiti učinilac direktno ili bi moga navesti žrtvu na takvo što različitim oblicima sile ili prisile, uključujući famoznu konstrukciju „iskorištavanje okruženja prisile“, ali i žrtvinu nesposobnost za davanje stvarnog pristanka. Stoga se i ovdje, pribjegavajući konceptu „prisilnog okruženja“, koristi široki koncept prisile, sličan onom koji je ICTR iznio u slučaju *Akayesu*.

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Seksualni delikti su integralni dio, a ne tek rezultat sukoba. Oni se koriste kao oružje rata, odnosno kao sredstvo za postizanje željenih ciljeva te su skladno tom obrascu korišteni kao masovni, organizovani dio ratne taktike, jednako kao ubistva ili mučenja. Navedeno je izuzetno bitno za shvatanje ozbiljnosti i specifičnosti takvog nasilja. Naime, ne radi se o „usputnim“ krivičnim djelima koja su učinili odmetnuti pojedinci, već o obrascu ponašanja koje se koristi za činjenje međunarodnih zločina i koje se kao takvo treba i procesuirati na međunarodnom nivou.

Međunarodni zločini su djela takve prirode koja negiraju same temelje ljudskosti i morala. Radi se o zločinima koji nisu samo nečovječni, već i protivčovječni. Činjenica da mogu biti učinjeni silovanjem i drugim seksualnim nasiljem jedan je od faktora koji ukazuje na surovost zlodjela seksualne prirode i istinsku potrebu njihove osude u međunarodnoj zajednici. Kako međunarodni zločini ugrožavaju čovječanstvo u cjelini, njihovi učinioci trebaju odgovarati pred licem cijele međunarodne zajednice. Seksualno nasilje kao sastavni fenomen tokom učinjenja takvih zločina pritom ne smije biti okarakterizovano kao usputni eksces pojedinaca jer ono to naprosto nije.

---

³⁴ Usp. Art. 5(i) of the Statute of the ICTY. Vid. Werle, G., *Principles of International Criminal Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2009, p. 886.

³⁵ Vid. Ambose, *op. cit.*, p. 103 i Škulić, *op. cit.*, str. 264-265.

³⁶ Vid. Triffterer, Ambos, *op. cit.*, p. 491-503.

³⁷ *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T, 2 September 1998, para. 668.

³⁸ De Brouwer, *op. cit.*, pp. 159 ff.

³⁹ Ambose, *op. cit.*, p. 104.

Međunarodna zajednica može mnogo toga naučiti iz načina na koji je njena zabrinutost za pitanje seksualnog nasilja uticala na proces utvrđivanja odgovornosti. Neviđena pažnja koju je međunarodna zajednica pridala ovom problemu, kao i njeno insistiranje na krivičnom gonjenju učinilaca i briga da se osigura barem osnovni pravni okvir da se to postigne, promijenila je smjer u kojem je krenulo utvrđivanje odgovornosti za seksualno nasilje u sukobu. No, snažan fokus međunarodne zajednice na strateško korištenje seksualnog nasilja, uključujući seksualno nasilje kao dio politike i masovnost i sistematičnost seksualnog nasilja, takođe je snažno uticao – a na više načina i na to kada i kako bi ovi delikti trebali biti procesuirani.

5. BIBLIOGRAFIJA

5.1. Knjige i naučni članci

1. Ambos, K., *Treaties on International Criminal Law, Volume II: The Crimes and Sentencing*, Oxford University Press, Oxford, 2014.
2. Andrassy, J., *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
3. Babić, M., „Genocid i zločin protiv čovječnosti – najteži zločini iz međunarodnog krivičnog prava“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, XXVII-XXVIII(2006):
4. Babić, M., „Razvoj i sadašnje stanje zakonodavne regulative krivičnih djela protiv međunarodnog prava u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine“, *Srpska pravna misao*, 14(2007), 41: str. 33-51.
5. Babić, M., Marković, I., *Krivično pravo, Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2009.
6. Babić, M., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2021.
7. Beganović, D., „Crimes of Consent: Role of the Element of Consent in defining a Crime of Rape under International Criminal Law“, *Pravnik, Časopis za pravna i društvena pitanja*, 52/1(2018), 104: pp. 97-106.
8. Blagojević, M., „Razvoj inkriminacije zločin protiv čovječnosti“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 37(2015), 37: str. 309-335
9. Cassese, A., *The Oxford Companion to International Criminal Justice*, Oxford University Press, New York, 2009.
10. Cherif Bassiouni, M., *Crimes Against Humanity, Historical Evolution and Contemporary Application*, Cambridge University Press, New York, 2011.
11. Ellis, M., „Breaking the Silence: Rape as an International Crime“, *Case Western Reserve Journal of International Law*, 38/2006-2007, 2: pp. 225-247.
12. Fabijanić Gagro, S., „The Crime of Rape in the ICTY’s and ICTR’s Case-Law“, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(2010), 3: pp. 1309-1334.

13. Heller, K. J., *The Nuremberg Military Tribunals and the Origin of International Criminal Law*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
14. Ignjatović, A., „Krivičnopravna zaštita, života, zdravlja i telesnog integriteta civilnog stanovništva u ratu“, *Vojno delo*, 50(1998), 1: str. 92-106.
15. Ignjatović, Đ., „Zločini protiv čovječnosti“, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, vol. 2-3/2001: str. 43-59.
16. Ikanović, V., Jovašević, D., „Zločin protiv čovečnosti u međunarodnom pravu i krivičnom pravu BiH“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 36(2014), 36: str. 123-141.
17. Jovašević, D., „Zločin protiv čovečnosti u međunarodnom i krivičnom pravu Republike Srbije“, *Vojno delo*, 65(2013), 1: str. 115-132.
18. Jovašević, D., Ikanović, V., *Međunarodno krivično pravo*, Panevropski univerzitet Apeiron Banja Luka, Banja Luka, 2015.
19. Jovašević, D., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 2011.
20. Marković, I., „Zločin protiv čovječnosti u krivičnom zakonu BiH“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci*, 32(2010), 31/32: str. 147-165.
21. Marković, I., „Zločin protiv čovječnosti“, *Krivična djela protiv čovječnosti, Normativno i stvarno*, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015.
22. Munivrana Vajda, M., „Međunarodni zločini prema novom kaznenom zakonu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(2012), 2: str. 819-842.
23. Ševo, O., „Definicija silovanja u međunarodnom krivičnom pravu“, *Srpska pravna misao*, 23(2017), 50: str. 223-237.
24. Ševo, O., „Pojam znanja kao subjektivnog elementa kod krivičnog dela zločin protiv čovečnosti“, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, 93(2021), 2: str. 310-331.
25. Simović, M. N., Blagojević, M., *Međunarodno krivično pravo*, Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“, Banja Luka, 2007.
26. Simović, M., Blagojević, M., Simović, V., *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 2013.
27. Škulić, M., *Međunarodni krivični sud, Nadležnost i postupak*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2005.
28. Stojanović, Z., *Međunarodno krivično pravo*, Pravna knjiga, Beograd, 2016, 109-111.
29. Triffterer, O., Ambos, K., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Comentary, Third Edition*, Beck/Hart/Nomos, Bloomsbusry Publishing, London, 2016.
30. Triffterer, O., *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court*, Beck/Hart, Munich, 2008.
31. Weiner, P., „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review*, 54/3(2013): pp. 1207-1237.
32. Werle, G., *Principles of International Criminal Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2009.

5.2. Pravni propisi

1. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, „*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*“, br. 3/2003, 32/2003 – ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021.
2. Rome Statute of the International Criminal Court, <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
3. Statute of the International Tribunal for the former Yugoslavia, https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

5.3. Sudske odluke

1. *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T, 2 September 1998.
2. *Prosecutor v. Furundžija*, IT-95-17/1-T, Judgement, Trial Chamber, 10 December 1998.
3. *Prosecutor v. Gagović et al.* (‘Foča’), No. IT-96-23, Initial Indictment, 18 June 1996.
4. *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo Chui*, No. ICC-01/04-01/07-717, 7 March 2007.
5. *Prosecutor v. Kunarac et al.*, No. IT-96-23-T & IT-96-23/1-T, 12 June 2002.

SEXUAL CRIMES AS A FORM OF CRIMES AGAINST HUMANITY

Summary: The author deals with the issue of a special form of crime against humanity related to the violation of sexual integrity. The primary goal of the paper is the theoretical elaboration of certain forms of crimes against humanity, pointing out their basic components, as well as discussing the problems of their definitions that run through a number of international documents, but also presenting the positions taken by international courts. The author analyzes the provisions of the Rome Statute of the International Criminal Court, the explanations given in the Elements of Crime, as well as a brief review of the provisions of the Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia and military tribunals after the Second World War.

The crime against humanity is the most serious crime against international law. It was already recognized in the middle of the 19th and the beginning of the 20th century as unacceptable behavior during the armed conflict by the international community. It is such a crime that encompasses the criminal protection of a number of fundamental values of humanity, that is, it violates fundamental human rights and freedoms that are guaranteed by a series of international regulations. The crime against humanity as such was first mentioned in a joint declaration by the governments of the United Kingdom, France and the Russian Empire in 1915 (stating the Turkish authorities' responsibility for crimes against Armenian civilians), and recognized as an international crime only in the International Military Charter of the Nuremberg Tribunal (hereinafter: the ICTY Statute), and then in the Charter / Statute of the International Military Tribunal for the Far East in Tokyo (hereinafter: the ICTY Statute). Today, it is a crime under international law because it attacks the whole spectrum of values that are characteristic of humanity as a whole, ie those that are considered universal values.

Sexual violence committed in the context of international crimes is a phenomenon that deserves the strongest condemnation, both social and legal. Several factors point to the special dimension of such sexual violence and its diversity in relation to sexual violence committed in peacetime. These factors are the use of sexual violence as a weapon of war, the massiveness of sexual violence committed in international crimes and the specificity of the situations in which such violence occurs. Each of these factors separately, as well as all together, indicate the importance of criminalizing all forms of sexual violence at the international level.

From the very beginning of the conflict in the former Yugoslavia, reports of savage and often overt sexual violence against women and men have fueled strong support for the investigation and prosecution of these crimes. Accompanied by descriptions of brutal killings, destruction of homes and other widespread forms of violence, reports of sexual violence have

---

⁴⁰ Student at the Faculty of Law, University of Banja Luka, filip.novakovic@student.pf.unibl.org.

garnered unprecedented public attention and influenced the establishment and mandate of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and paved the way for the first investigations, but also for more serious research into this phenomenon.

An attack on bodily integrity, ie acts that constitute sexual violence against a passive subject (victim), is envisaged as a form of crime against humanity in the Rome Statute of the International Criminal Court, which states that if someone as part of a widespread or systematic attack against any civilian population, with knowledge of such an attack, commit an act of rape, sexual slavery, forced prostitution, forced pregnancy, forced sterilization or any other form of sexual violence of comparable gravity. Thus, according to the Rome Statute, we know the following sexual offenses that are envisaged as a form of crime against humanity: (i) rape, (ii) sexual slavery, (iii) forced prostitution, (iv) forced pregnancy, (v) forced sterilization (vi) other forms of sexual violence of comparable severity.

Sexual offenses are an integral part, not just the result of conflict. They are used as weapons of war, ie as a means to achieve the desired goals, and in accordance with this pattern, they are used as a mass, organized part of war tactics, as well as murder or torture. This is extremely important for understanding the seriousness and specificity of such violence. Namely, these are not „incidental“ crimes committed by renegade individuals, but a pattern of behavior used to commit international crimes and which as such should be prosecuted at the international level.

International crimes are acts of such a nature that deny the very foundations of humanity and morality. These are crimes that are not only inhuman but also inhumane. The fact that they can be committed through rape and other sexual violence is one of the factors that points to the cruelty of crimes of a sexual nature and the real need to condemn them in the international community. As international crimes threaten humanity as a whole, their perpetrators must be held accountable in the face of the entire international community. Sexual violence as an integral phenomenon during the commission of such crimes must not be characterized as an incidental excess of individuals because it simply is not.

The international community can learn a great deal from the way in which its concerns about sexual violence have affected the accountability process. The unprecedented attention paid by the international community to this problem, as well as its insistence on prosecuting perpetrators and its concern to provide at least a basic legal framework to achieve this, has changed the direction in which responsibility for sexual violence in conflict has been established. But the international community's strong focus on the strategic use of sexual violence, including sexual violence as part of politics and the mass and systematic nature of sexual violence, has also had a strong impact - and in many ways on when and how these offenses should be prosecuted.

Key words: crime against humanity, rape, sexual slavery, forced prostitution, forced pregnancy, forced sterilization.

LES CRIMES SEXUELS COMME FORME DE CRIMES CONTRE L'HUMANITÉ

Résumé: L'auteur traite de la question d'une forme particulière de crime contre l'humanité liée à la violation de l'intégrité sexuelle. L'objectif principal de l'article est l'élaboration théorique de certaines formes de crimes contre l'humanité, en soulignant leurs composantes de base, ainsi qu'en discutant les problèmes de leurs définitions qui traversent un certain nombre de documents internationaux, mais aussi en présentant les positions prises par les tribunaux. L'auteur analyse les dispositions du Statut de Rome de la Cour pénale internationale, les explications données dans les Éléments du crime, ainsi qu'un bref aperçu des dispositions du Statut du Tribunal pénal international pour l'ex-Yougoslavie et des tribunaux militaires après la Deuxième Guerre mondiale.

Le crime contre l'humanité est le crime le plus grave contre le droit international. Il était déjà reconnu au milieu du 19e et au début du 20e siècle comme un comportement inacceptable pendant le conflit armé par la communauté internationale. C'est un tel crime qui englobe la protection pénale d'un certain nombre de valeurs fondamentales de l'humanité, c'est-à-dire qu'il viole les droits et libertés fondamentaux de l'homme garantis par une série de réglementations internationales. Le crime contre l'humanité en tant que tel a été mentionné pour la première fois dans une déclaration conjointe des gouvernements du Royaume-Uni, de la France et de l'Empire russe en 1915 (énonçant la responsabilité des autorités turques pour les crimes contre les civils arméniens), et reconnu comme un crime international uniquement dans la Charte militaire internationale du Tribunal de Nuremberg (ci-après: le Statut du TPIY), puis dans la Charte / Statut du Tribunal militaire international pour l'Extrême-Orient à Tokyo (ci-après: le Statut du TPIY). Aujourd'hui, c'est un crime au regard du droit international car il s'attaque à tout l'éventail des valeurs qui caractérisent l'humanité dans son ensemble, c'est-à-dire celles qui sont considérées comme des valeurs universelles.

Les violences sexuelles commises dans le cadre de crimes internationaux sont un phénomène qui mérite la plus forte condamnation, tant sociale que juridique. Plusieurs facteurs soulignent la dimension particulière de ces violences sexuelles et leur diversité par rapport aux violences sexuelles commises en temps de paix. Ces facteurs sont l'utilisation des violences sexuelles comme arme de guerre, la massivité des violences sexuelles commises dans les crimes internationaux et la spécificité des situations dans lesquelles ces violences se produisent. Chacun de ces facteurs séparément, ainsi que tous ensemble, indiquent l'importance de criminaliser toutes les formes de violence sexuelle au niveau international.

---

⁴¹ Étudiant à la Faculté de droit, Université de Banja Luka, , filip.novakovic@student.pf.unibl.org.

Depuis le tout début du conflit dans l'ex-Yougoslavie, les informations faisant état de violences sexuelles sauvages et souvent manifestes contre les femmes et les hommes ont suscité un fort soutien en faveur des enquêtes et des poursuites concernant ces crimes. Accompagnés de descriptions de liquidations brutales, de destructions de maisons et d'autres formes de violence généralisées, les signalements de violences sexuelles ont attiré une attention publique sans précédent et ont influencé la création et le mandat du Tribunal pénal international pour l'ex-Yougoslavie.

Une atteinte à l'intégrité corporelle, c'est-à-dire des actes qui constituent des violences sexuelles à l'encontre d'un sujet passif (victime), est envisagée comme une forme de crime contre l'humanité dans le Statut de Rome de la Cour pénale internationale, qui stipule que si une personne faisant partie d'une attaque systématique contre toute population civile, en ayant connaissance d'une telle attaque, commettre un acte de viol, d'esclavage sexuel, de prostitution forcée, de grossesse forcée, de stérilisation forcée ou toute autre forme de violence sexuelle de gravité comparable. Ainsi, selon le Statut de Rome, nous connaissons les infractions sexuelles suivantes qui sont envisagées comme une forme de crime contre l'humanité : (i) le viol, (ii) l'esclavage sexuel, (iii) la prostitution forcée, (iv) la grossesse forcée, (v) la stérilisation forcée (vi) d'autres formes de violence sexuelle de gravité comparable.

Les délits sexuels font partie intégrante, pas seulement le résultat d'un conflit. Ils sont utilisés comme armes de guerre, c'est-à-dire comme moyen d'atteindre les objectifs souhaités, et conformément à ce modèle, ils sont utilisés comme partie massive et organisée de tactiques de guerre, ainsi que de meurtre ou de torture. Ceci est extrêmement important pour comprendre la gravité et la spécificité d'une telle violence. À savoir, il ne s'agit pas de crimes « accessoires » commis par des individus renégats, mais d'un modèle de comportement utilisé pour commettre des crimes internationaux et qui, en tant que tel, devraient être poursuivis au niveau international.

Les crimes internationaux sont des actes d'une telle nature qui nient les fondements mêmes de l'humanité et de la moralité. Ce sont des crimes qui sont non seulement inhumains mais aussi inhumains. Le fait qu'ils puissent être commis par le biais de viols et d'autres violences sexuelles est l'un des facteurs qui montre la cruauté des crimes à caractère sexuel et le besoin réel de les condamner au sein de la communauté internationale. Alors que les crimes internationaux menacent l'humanité dans son ensemble, leurs auteurs doivent répondre de leurs actes devant l'ensemble de la communauté internationale. La violence sexuelle en tant que phénomène intégral lors de la perpétration de tels crimes ne doit pas être caractérisée comme un excès accidentel d'individus, car ce n'est tout simplement pas le cas.

La communauté internationale peut beaucoup apprendre de la manière dont ses préoccupations concernant la violence sexuelle ont affecté le processus de responsabilisation. L'attention sans précédent accordée par la communauté internationale à ce problème, ainsi que son insistance à poursuivre les auteurs et son souci de fournir au moins un cadre juridique de base pour y parvenir, a changé la direction dans laquelle la responsabilité des violences sexuelles dans les conflits a été établie. Mais la forte concentration de la communauté internationale sur l'utilisation stratégique de la violence sexuelle, y compris la violence sexuelle dans le cadre de la

politique et la nature massive et systématique de la violence sexuelle, a également eu un fort impact - et à bien des égards sur quand et comment ces infractions devraient être poursuivies.

Mots clés: crime contre l'humanité, viol, esclavage sexuel, prostitution forcée, grossesse forcée, stérilisation forcée.

SEXUELLE VERBRECHEN ALS EINE FORM VON VERBRECHEN GEGEN DIE MENSCHHEIT

Zusammenfassung: Der Autor beschäftigt sich mit dem Thema einer besonderen Form des Verbrechens gegen die Menschlichkeit im Zusammenhang mit der Verletzung der sexuellen Integrität. Vorrangiges Ziel des Beitrags ist die theoretische Ausarbeitung bestimmter Formen von Verbrechen gegen die Menschlichkeit, das Aufzeigen ihrer Grundkomponenten sowie die Diskussion der Problematik ihrer Definitionen, die sich durch eine Reihe internationaler Dokumente zieht, aber auch die Darstellung der Positionen internationaler Gerichte. Der Autor analysiert die Bestimmungen des Römischen Statuts des Internationalen Strafgerichtshofs, die Erläuterungen in den Elementen der Kriminalität sowie einen kurzen Überblick über die Bestimmungen des Statuts des Internationalen Strafgerichtshofs für das ehemalige Jugoslawien und der Militärgerichte nach dem Zweiter Weltkrieg.

Das Verbrechen gegen die Menschlichkeit ist das schwerste Verbrechen gegen das Völkerrecht. Es wurde bereits Mitte des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts von der internationalen Gemeinschaft als inakzeptables Verhalten während des bewaffneten Konflikts erkannt. Es ist ein solches Verbrechen, das den strafrechtlichen Schutz einer Reihe von Grundwerten der Menschlichkeit umfasst, dh es verletzt grundlegende Menschenrechte und Freiheiten, die durch eine Reihe internationaler Vorschriften garantiert werden. Das Verbrechen gegen die Menschlichkeit als solches wurde erstmals 1915 in einer gemeinsamen Erklärung der Regierungen des Vereinigten Königreichs, Frankreichs und des Russischen Reiches (in der die türkischen Behörden für Verbrechen an armenischen Zivilisten verantwortlich gemacht wurden) erwähnt und erst in als internationales Verbrechen anerkannt der Internationalen Militärcharta des Nürnberger Tribunals (im Folgenden: ICTY-Statut) und dann in der Charta / dem Statut des Internationalen Militärgerichtshofs für den Fernen Osten in Tokio (im Folgenden: ICTY-Statut). Heute ist es ein völkerrechtliches Verbrechen, weil es das gesamte Spektrum der Werte angreift, die für die Menschheit insgesamt charakteristisch sind, also die als universelle Werte gelten.

Sexuelle Gewalt, die im Zusammenhang mit internationalen Verbrechen begangen wird, ist ein Phänomen, das sowohl gesellschaftlich als auch rechtlich auf das Schärfste verurteilt werden muss. Mehrere Faktoren weisen auf die besondere Dimension solcher sexueller Gewalt und ihre Vielfalt in Bezug auf sexuelle Gewalt in Friedenszeiten hin. Diese Faktoren sind der Einsatz sexueller Gewalt als Kriegswaffe, das Ausmaß sexueller Gewalt, die bei internationalen Verbrechen begangen wird, und die Spezifität der Situationen, in denen solche Gewalt stattfindet. Jeder dieser Faktoren für sich allein sowie alle zusammen weisen darauf hin, wie wichtig es ist, alle Formen sexueller Gewalt auf internationaler Ebene zu kriminalisieren.

---

⁴² Student an der Juristischen Fakultät der Universität Banja Luka, filip.novakovic@student.pf.unibl.org.

Seit Beginn des Konflikts im ehemaligen Jugoslawien haben Berichte über brutale und oft offene sexuelle Gewalt gegen Frauen und Männer eine starke Unterstützung für die Ermittlungen und die strafrechtliche Verfolgung dieser Verbrechen gefördert. Begleitet von Beschreibungen von brutalen Liquidierungen, der Zerstörung von Häusern und anderen weit verbreiteten Formen von Gewalt haben Berichte über sexuelle Gewalt beispiellose öffentliche Aufmerksamkeit erregt und die Einrichtung und das Mandat des Internationalen Strafgerichtshofs für das ehemalige Jugoslawien beeinflusst.

Ein Angriff auf die körperliche Unversehrtheit, also Handlungen, die sexuelle Gewalt gegen ein passives Subjekt (Opfer) darstellen, ist im Römischen Statut des Internationalen Strafgerichtshofs als Verbrechen gegen die Menschlichkeit vorgesehen systematischer Angriff auf eine Zivilbevölkerung in Kenntnis eines solchen Angriffs eine Vergewaltigung, sexuelle Sklaverei, Zwangsprostitution, Zwangsschwangerschaft, Zwangssterilisation oder jede andere Form von sexueller Gewalt von vergleichbarer Schwere begeht. So kennen wir nach dem Römischen Statut folgende Sexualdelikte, die als Verbrechen gegen die Menschlichkeit gelten: (i) Vergewaltigung, (ii) sexuelle Sklaverei, (iii) Zwangsprostitution, (iv) Zwangsschwangerschaft, (v) Zwangssterilisation (vi) andere Formen sexueller Gewalt von vergleichbarer Schwere.

Sexualdelikte sind ein wesentlicher Bestandteil, nicht nur das Ergebnis von Konflikten. Sie werden als Kriegswaffen, dh als Mittel zur Erreichung der angestrebten Ziele, und nach diesem Schema als massenhafter, organisierter Teil der Kriegstaktik sowie Mord oder Folter eingesetzt. Dies ist äußerst wichtig, um die Schwere und die Spezifität solcher Gewalt zu verstehen. Es handelt sich nämlich nicht um „beiläufige“ Verbrechen, die von abtrünnigen Personen begangen werden, sondern um Verhaltensmuster, die zur Begehung internationaler Verbrechen verwendet werden und die als solche auf internationaler Ebene verfolgt werden sollten.

Internationale Verbrechen sind solche Handlungen, die die Grundlagen der Menschlichkeit und Moral leugnen. Das sind Verbrechen, die nicht nur unmenschlich, sondern auch unmenschlich sind. Die Tatsache, dass sie durch Vergewaltigung und andere sexuelle Gewalt begangen werden können, ist einer der Faktoren, der auf die Grausamkeit von Verbrechen sexueller Natur und die wirkliche Notwendigkeit hindeutet, sie in der internationalen Gemeinschaft zu verurteilen. Da internationale Verbrechen die Menschheit insgesamt bedrohen, müssen ihre Täter gegenüber der gesamten internationalen Gemeinschaft zur Rechenschaft gezogen werden. Sexuelle Gewalt als integrales Phänomen bei der Begehung solcher Straftaten darf nicht als zufälliger Überschuss von Individuen bezeichnet werden, weil sie es einfach nicht ist.

Die internationale Gemeinschaft kann viel daraus lernen, wie sich ihre Besorgnis über sexuelle Gewalt auf den Prozess der Rechenschaftspflicht ausgewirkt hat. Die beispiellose Aufmerksamkeit der internationalen Gemeinschaft auf dieses Problem, ihr Beharren auf der strafrechtlichen Verfolgung von Tätern und ihr Bestreben, dafür zumindest einen grundlegenden rechtlichen Rahmen zu schaffen, hat die Richtung geändert, in die die Verantwortung für sexuelle Gewalt in Konflikten festgelegt wurde. Aber auch die starke Fokussierung der

internationalen Gemeinschaft auf den strategischen Einsatz sexueller Gewalt, einschließlich sexueller Gewalt als Teil der Politik und der Massen und systematischen Natur sexueller Gewalt, hat einen starken Einfluss - und in vielerlei Hinsicht darauf, wann und wie diese Straftaten begangen werden sollten verfolgt.

Stichworte: Verbrechen gegen die Menschlichkeit, Vergewaltigung, sexuelle Sklaverei, Zwangsprostitution, Zwangsschwangerschaft, Zwangssterilisation.

